

**GONDOLATOK DR. MEZŐ KATALIN PROBLEMS OF TEACHING
HISTORY TO STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES (A
TÖRTÉNELEMTANÍTÁS PROBLÉMÁI TANULÁSI ZAVARRAL ÉLŐ
DIÁKOK SZÁMÁRA) CÍMŰ MŰVE KAPCSÁN**

Author(s) / Szerző(k):

Müller Anetta (Prof., Dr.)
Debreceni Egyetem (Magyarország)

E-mail:

muller.anetta@econ.unideb.hu

Cite: Müller Anetta (2026). Gondolatok Dr. Mező Katalin Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities (A történelemtanítás problémái tanulási zavarral élő diákok számára) című műve kapcsán. *OxIPO – Interdiszciplináris tudományos folyóirat*, VIII. évfolyam 2026/2. szám. 9-24.

Idézés: Doi: <https://www.doi.org/10.35405/OXIPO.2026.2.9>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE: Ethics Permission / Etikai engedély: KFS/2026/O2-0001

Reviewers: *Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:*

- Lektorok:**
1. Olteanu Lucián Líviusz (Ph.D.), Gál Ferenc Egyetem (Magyarország)
 2. Lestyán Erzsébet (PhD.), Gál Ferenc Egyetem (Magyarország)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:

3. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)
4. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)

Absztrakt

Jelen tanulmányban Dr. Mező Katalin Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities (A történelemtanítás problémái tanulási zavarral élő diákok számára) című inspiráló műve kapcsán megfogalmazódott reflexió közlésére kerül sor.

Kulcsszavak: történelem, tanítás, tanulási zavar

Diszciplína: pedagógia, gyógypedagógia

Abstract

THOUGHTS IN CONNECTION WITH DR. KATALIN MEZŐ'S WORK ENTITLED "PROBLEMS OF TEACHING HISTORY TO STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES"

This study presents a reflection on Dr. Katalin Mező's inspiring work *Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities*.

Keywords: history, teaching, learning disability

Diszcipline: pedagogy, special pedagogy

Dr. Mező Katalin a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar docense, neveléstudományi szakember. Oktatói munkásságát a felsőoktatásban végzi, ahol a gyógypedagógiai és pedagógiai tárgyak, különös tekintettel a fejlesztő pedagógia, tehetséggondozás és kreativitás kérdéskörére épülő tantárgyak oktatójaként tevékenykedik. Kutatási és tudományos érdeklődése a különleges bánásmódot igénylő tanulók oktatásának kihívásaira, a tanulási nehézségek támogatási lehetőségeire, valamint a kreativitás, élménypedagógia és oktatás-technológia, például a mesterséges intelligencia pedagógiai alkalmazásának vizsgálatára irányul. Publikációinak és tudományos közleményeinek száma 260, amelyek interdiszciplináris folyóiratokban és konferenciakötetekben jelentek meg, többek között a gyógypedagógia, tehetséggondozás és oktatás-kutatás témákban. Legújabb munkái közé tartozik egy monografikus jellegű mű is a különleges bánásmód kutatásáról, valamint tanulmányok a mesterséges intelligencia gyógypedagógiai felhasználásáról.

Tudományos tevékenysége nemzetközi konferenciákhoz (a Különleges Bánásmód Konferencia főszervezője több, mint egy évtizede) és oktatási fejlesztési projektekhez kapcsolódik, aktívan részt vesz pszichológiai, gyógypedagógiai szakmai szervezetek munkájában.

Mező Katalin „*Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities*” című tanulmánya (Mező 2025) időszerű és pedagógiai szempontból kiemelten releváns kérdéskört vizsgál. A történelem-tanítás sajátos nevelési igényű, tanulási zavarral küzdő tanulók esetében különösen összetett feladat, hiszen e tantárgy egyszerre igényel fejlett szövegértési kompetenciát, absztrakciós képességet, időbeli tájékozódást, oksági gondolkodást és megfelelő emlékezeti működést. A szerző tanulmánya e komplexitásból fakadó nehézségeket rendszerezi, és empirikus adatokkal is alátámasztja a problémakör jelentőségét.

A kutatás szervesen kapcsolódik a 2020-as Nemzeti alaptanterv által meghatározott oktatási keretekhez, amelyek a történelem

tantárgyat a felső tagozatos képzés részévé teszik, s ezáltal a tanulási zavarral élő, sajátos nevelési igényű tanulók számára is kötelező műveltségi területként jelenítik meg.

A tanulmány egyik fontos kiindulópontja annak felismerése, hogy a történelem oktatása ebben a tanulói körben nem pusztán tartalmi, hanem módszertani kihívás is. A szerző hangsúlyozza, hogy a hatékony oktatáshoz differenciált pedagógiai tudásra, adaptív módszertanra és a speciális nevelési igények figyelembevételére van szükség.

A tanulmány célkitűzése világos és jól körülhatárolt: feltárni azokat a főbb tényezőket, amelyek akadályozzák vagy befolyásolják a történelemtanulást a tanulási zavarral küzdő diákok esetében. E cél elérését egy primer kutatás, azaz 80 fő történelemtanárt bevonó kérdőíves vizsgálat is támogatja, amely három kulcstémára fókuszál: a tananyag megértésére, a tananyag valamint a tanulást segítő eszközök hasznosságára. A szerző az adatfeldolgozás során SPSS programot alkalmazta, leíró statisztikai módszerekkel és Khi-négyzet próbával elemezve az eredményeket, ami a kutatás módszertani megalapozottságát erősíti.

Mező Katalin (akire az alábbiakban a Szerző kifejezéssel is hivatkozunk) tanulmánya nem csupán problémát azonosít, hanem a pedagógiai reflexió és a módszertani megújulás irányába mutat. A téma társadalmi és szakmai jelentősége vitathatatlan, különösen az inkluzív nevelés erősödő paradigmájának kontextusában. A

tanulmány várhatóan értékes hozzájárulást nyújt a történelemdidaktika és a gyógy-pedagógiai szemlélet közelítéséhez.

Gondolatok a bevezető rész kapcsán

A tanulmány bevezető része történeti perspektívába helyezi a történelemtanítás kérdéskörét, amely már önmagában is megalapozza a téma súlyát és relevanciáját. A Szerző rámutat arra, hogy Magyarországon az iskolai keretek között zajló történelmi ismeretátadás több évszázados hagyományra tekint vissza. Bár a történelem, mint önálló tudományág csak a kora újkorban, a 17–18. század folyamán vált elhatárolható diszciplínává, a történeti szemlélet és a múlt eseményeinek oktatása már ezt megelőzően is jelen volt az oktatásban. A pedagógiai célú, rendszerezett történeti tudás egyik korai képviselőjeként a Szerző kiemeli Apáczai Csere János munkásságát, aki a teremtéstől a 17. század közepéig terjedő történeti ismereteket foglalta össze.

E történeti áttekintés nem pusztán háttérinformáció, hanem fontos érvelési elem: rámutat arra, hogy a történelem tantárgy az egyik legrégebbi iskolai diszciplína, amelynek intézményesült hagyománya erős és stabil. A 18. századtól kezdve az egyetemes és a magyar történelem tanítása széles körben elterjedté vált, s ezzel a történelem a nemzeti műveltség központi elemévé emelkedett. A Szerző implicit módon azt az ellentmondást is érzékelteti, hogy egy ilyen mély gyökerű tantárgy esetében különösen nagy kihívást jelent a

módszertani megújulás, illetve az inkluzív szemlélet integrálása. A jelenlegi szabályozási környezet ismertetése – különös tekintettel a 2020-as Nemzeti alaptantervre és az azt kiegészítő kerettantervekre – világossá teszi, hogy a történelem tantárgy nem csupán hagyományánál fogva, hanem jogszabályi értelemben is kötelező és strukturált keretek között jelenik meg a köznevelésben. A dokumentumrendszer külön figyelmet fordít a sajátos nevelési igényű tanulók oktatására, így a tanulási zavarral élő gyermekekre is. Ez a keret biztosítja azt az intézményi háttérrel, amelyben a tanulmány által vizsgált pedagógiai problémák értelmezhetők.

A Szerző pontos definíciót ad a tanulási zavar fogalmára, hangsúlyozva annak idegrendszeri, biológiai és környezeti háttérrel, valamint a tartós és átfogó tanulási nehézségek jellegét. A bevezető egyik erőssége, hogy a fogalmi tisztázás nem elszigetelt módon jelenik meg, hanem szorosan kapcsolódik a történelemtanítás sajátosságaihoz. A tanulási zavarral élő tanulók esetében a kognitív funkciók – különösen az észlelés, a figyelem, a memória és a gondolkodási folyamatok – sérülései vagy eltérései jelentősen befolyásolják az olyan tantárgyak elsajátítását, amelyek absztrakciót, időbeli tájékozódást és narratív értelmezést igényelnek.

A tanulmány meggyőzően érvel amellett, hogy a történelem tantárgy ismereteinek elsajátítása az egyik legnagyobb kihívást jelentheti a tanulási zavarral küzdő diákok számára. A történelmi események időrendbe rendezése, az oksági összefüggések

felismerése, a térbeli és időbeli orientáció, valamint a történelmi narratívák értelmezése mind olyan komplex kognitív műveletek, amelyek fejlett végrehajtó funkciókat igényelnek. Amennyiben ezek a funkciók alulfejlettek vagy eltérően működnek, a tananyag befogadása aránytalanul nagy erőfeszítést követelhet a tanulótól.

Különösen értékes eleme a bevezetőnek az inkluzív nevelés kontextusának hangsúlyozása. A Szerző rámutat, hogy a tanulási zavarral élő tanulók jelentős része nem speciális tantervű intézményben, hanem többségi, inkluzív iskolai környezetben tanul. Ez a tény a történelemtanárok számára fokozott módszertani felkészültséget tesz szükségessé, hiszen a heterogén tanulócsoportokban egyszerre kell biztosítani a tananyag szakmai színvonalát és a differenciált támogatást. A bevezető logikus ívet rajzol: a történelmi hagyományoktól indulva eljut a jelenlegi szabályozásig és pedagógiai kihívásokig, majd ebből következően világosan megfogalmazza a kutatás célját. A tanulmány célja nem csupán a problémák leírása, hanem azok rendszerezett feltárása, valamint a pedagógusok véleményének empirikus vizsgálata a történelemtanítás hatékonyságáról és módszereiről tanulási zavarral élő tanulók esetében.

A bevezető koherens, jól strukturált és szakmailag megalapozott. Egyszerre biztosít történelmi, jogszabályi és pedagógiai kontextust, miközben világosan kijelöli a vizsgálat fókuszát. A Szerző problémaérzékenysége és módszertani tudatossága

már e szakaszban is megmutatkozik, ami megalapozza a tanulmány további részeinek tudományos hitelességét.

A „History Teaching for Students with Learning Disabilities” fejezetről

A tanulmány ezen fejezete részletesen elemzi a történelemtanítás sajátosságait a tanulási zavarral élő tanulók körében, különös tekintettel a 2020-as Nemzeti alaptantervi változásokra. A Szerző rámutat arra, hogy a 2012-es tantervi struktúrához képest jelentős átalakulás történt: a korábbi „Ember és társadalom” műveltségterület helyét a „Történelem és állampolgári ismeretek” vette át, amely három tantárgyat foglal magában. Ez az átszervezés nem pusztán adminisztratív jellegű változás, hanem szemléletbeli hangsúlyeltolódást is tükröz, amelyben a történelem tantárgy identitásképző és állampolgári nevelő funkciója még erőteljesebben jelenik meg.

A Szerző kiemeli, hogy a történelem oktatásának alapvető célja a történelmi műveltség megalapozása, valamint a nemzeti identitás erősítése, illetve az európai és globális közösséghez tartozás tudatának kialakítása. E célok a tanulási zavarral élő tanulók esetében is változatlanok, ami pedagógiai szempontból különösen jelentős állítás. A tanulmány implicit módon az esélyegyenlőség elvét erősíti: a tanulási nehézségek nem jelenthetik a tartalmi célok leszűkítését, csupán a módszertan adaptálását teszik szükségessé.

A fejezet egyik legnagyobb erőssége, hogy rendszerezett módon tárgyalja azokat a konkrét nehézségtípusokat, amelyek a történelemtanítás során jelentkeznek. A Szerző négy fő problématerületet különít el: az időérzék fejlesztésének kihívásait, a térbeli tájékozódás nehézségeit, a történelmi fogalomalkotás problémáit, valamint a történelmi gondolkodás fejlesztésének akadályait.

Az *időfogalom* absztrakt természete különösen komoly kihívást jelent. A történelemtanítás nem csupán kronológiai sorrend felállítását igényli, hanem az események közötti oksági és strukturális kapcsolatok megértését is. A tanulási zavarral élő tanulók esetében a szubjektív, élményalapú időérzékelés dominanciája miatt a történelmi időben való tájékozódás fejlesztése csak tapasztalati, cselekvésközpontú módszerekkel lehet eredményes. A Szerző külön kiemeli a kronológiai sorrend felismerésének nehézségeit, az évszámok mechanikus memorizálásának indokolatlanságát, a periodizáció megértésének problémáit, valamint a szinkrón és diakrón összefüggések értelmezésének akadályait. A vizualizáció – idővonalak, színekódolt ábrák, párhuzamos idősíkok – alkalmazása ezért nem kiegészítő eszköz, hanem alapvető didaktikai követelmény.

Hasonló összetettséggel jelenik meg a *térbeli tájékozódás kérdése*. A történelem tantárgy elválaszthatatlan a térbeli dimenziótól: térképek, földrajzi helyszínek, geopolitikai viszonyok értelmezése nélkül a történelmi események kontextusa nem érthető meg. A vizuális-téri feldolgozási za-

varokkal küzdő tanulók – például non-verbális tanulási zavar esetén – különösen nehezen boldogulnak a térképek, diagramok, grafikonok értelmezésével. A Szerző által bemutatott jelenség, a dezorientáció, amely időbeli, térbeli és személyes dimenziókban egyaránt megjelenhet, jól érzékelteti, hogy a történelemtanítás során komplex orientációs fejlesztésre van szükség.

A történelmi fogalmak megértésének problémája szintén hangsúlyos elem. A történelemben használt fogalmak – például reneszánsz, reformáció vagy forradalom – nem egyszerű lexikai egységek, hanem összetett társadalmi és kulturális viszonyrendszereket sűrítenek magukba. Amennyiben ezek explicit jelentésfeltárása elmarad, a tanulók csupán üres szóismétlésre képesek, valódi megértés nélkül. A Szerző e ponton meggyőzően érvel amellett, hogy a fogalomalkotás tudatos támogatása elengedhetetlen, különösen tanulási zavarral élő diákok esetében.

A fejezet csúcspontját *a történelmi gondolkodás* fejlesztésének elemzése jelenti. A történelmi gondolkodás magasabb rendű kognitív műveleteket igényel: értelmezést, reflexiót, perspektívaváltást, oksági összefüggések felismerését. A tanulási zavarral élő tanulók esetében azonban gyakran konkrét, szó szerinti gondolkodás, tartalmi szegénység, ítéletalkotási nehézség, valamint fokozott befolyásolhatóság figyelhető meg. A szerző különösen érzékenyen közelít az ideológiai tartalmak közvetítésének kérdéséhez, hangsúlyozva, hogy például háborúk vagy diktatórikus rendszerek taní-

tása során körültekintő pedagógiai irányítás szükséges.

Mindezen nehézségek részletes feltárása ellenére a tanulmány hangvétele nem problematizáló vagy deficitorientált, hanem konstruktív és fejlesztésközpontú. A Szerző világossá teszi, hogy a történelemtanítás valódi célja – a történelem iránti érdeklődés felkeltése és az értő viszony kialakítása – tanulási zavarral élő diákok esetében is elérhető. Ehhez azonban speciális, differenciált módszerek alkalmazása szükséges. A fejezet így nem csupán nehézségfeltáróként értelmezhető, hanem módszertani iránymutatásként is. Erőssége a rendszerezettség, a szakirodalmi megalapozottság és az a pedagógiai érzékenység, amely végigkíséri az elemzést. A Szerző nem relativizálja a problémákat, ugyanakkor nem is tekinti azokat leküzdhetetlen akadálnak. E kiegyensúlyozott megközelítés jelentős mértékben hozzájárul a tanulmány szakmai értékéhez.

A „Recommended Pedagogical Methods and Approaches for Teaching History to Students with Learning Disabilities” című fejezetről

A Szerző a problémák diagnosztikus feltárását követően a pedagógiai megoldások irányába mozdítja el a hangsúlyt, és konstruktív, szakmailag megalapozott válaszokat kínál. A Szerző a korszerű történelemdidaktika három meghatározó pillérét emeli ki: a forrásközpontúságot, a narrativitást és a készség-, illetve kompetenciafejlesztést. E megközelítések nem

csupán általános pedagógiai trendeket tükröznek, hanem kifejezetten relevánsak a tanulási zavarral élő tanulók történelemtanításában is.

Kiemelt jelentőséget kap *a narratívaalapú történelemtanítás*. A narrativitás mint közös kognitív keret az eseményeket jelentéssel ruházza fel, és lehetővé teszi azok értelmezhető összefüggésbe rendezését. A narratíva nem egyszerű leírás, hanem magyarázó struktúra is: az események emberi szereplőkhöz, érzelmekhez, döntési helyzetekhez és konfliktusokhoz kapcsolódnak, így a történet egyszerre közvetít információt és értelmezési mintát. A Szerző Gyertyánfy (2018) gondolatára támaszkodva hangsúlyozza, hogy a narratíva „leír és egyben magyaráz” – ez a kettősség teszi alkalmassá a történelemtanítás egyik alapvető módszertani eszközévé. Ez a szemlélet különösen kedvező lehet a tanulási zavarral élő diákok számára. A történetek személyesítenek, érzelmi bevonódást tesznek lehetővé, és csökkentik az absztrakciós szintet. A tanulók könnyebben kapcsolódnak emberi sorsokhoz, mint elvont fogalmakhoz vagy kronológiai adatsorokhoz. A narratív megközelítés hidat képezhet a tanulók saját élményvilága és a múlt eseményei között, ezáltal támogatva a mélyebb megértést. A történelem ily módon nem pusztán kronológiai adatgyűjteményként jelenik meg, hanem emberi tapasztalatok strukturált rendszerévé válik.

A fejezet másik hangsúlyos eleme *a kompetenciaalapú történelemtanítás* bemutatása. A modern pedagógiai irányzatok az

ismeretközvetítés mellett – sőt, gyakran azzal szemben – a készségek és kompetenciák fejlesztését helyezik előtérbe. A tanulási zavarral élő tanulók esetében ez különösen indokolt, hiszen a cél nem az információk mechanikus reprodukciója, hanem az értelmezési, gondolkodási és kommunikációs képességek erősítése. A történelmi kompetenciák – például az oksági összefüggések felismerése, a perspektívaváltás, a forráselemzés vagy a reflektív gondolkodás – megfelelő strukturaltsággal és differenciált támogatással fejleszthetők.

A forrásközpontúság alkalmazása ugyanakkor tudatos pedagógiai tervezést igényel. A tanulási zavarral élő diákok esetében különösen fontos a források kiválasztásának körültekintése: a terjedelem, a nyelvi komplexitás és az absztrakció mértéke meghatározó tényező. A rövidebb, jól strukturált szövegek, vizuális források, képek, térképek, dramatizált jelenetek, multimediális tartalmak vagy digitális eszközök hatékonyabban segíthetik a megértést, mint a hosszú, sűrű történelmi leírások. A differenciálás itt nem a tartalmi színvonal csökkentését jelenti, hanem az elérhetőség biztosítását.

A fejezet egyik legfontosabb üzenete, hogy a korszerű történelemdidaktikai irányzatok – különösen a narratív és kompetenciaalapú megközelítés – nem csupán adaptálhatók, hanem kifejezetten alkalmasak a tanulási zavarral élő tanulók bevonására. A Szerző nem egy elkülönített, „speciális” módszertant javasol, hanem az inkluzív pedagógia elveinek alkalmazását

hangsúlyozza. Ez a szemlélet rendkívül előremutató, mivel az inklúziót nem elkülönítéssel, hanem adaptív tanulásszervezéssel és tudatos differenciálással valósítja meg.

A narrativitás kiemelése azért is jelentős, mert a történelmi gondolkodás fejlesztésének egyik alapja a történetek értelmezése és újraalkotása. Amennyiben a tanulók képesek egy eseményt saját szavaikkal rekonstruálni, különböző szereplők nézőpontjából megközelíteni, vagy dramatikus helyzetben döntési alternatívákat mérlegelni, az már a magasabb rendű kognitív műveletek fejlődését jelzi. A tanulási zavarral élő tanulók esetében ez fokozott pedagógiai támogatást igényel, ugyanakkor a sikerélmény és az aktív részvétel erőteljes motivációs hatással bírhat.

A fejezet a tanulmány egyik legkonstruktívabb és leginkább előremutató része. A szerző nem áll meg a nehézségek leírásánál, hanem világos, szakmailag megalapozott pedagógiai irányvonalat jelöl ki. A hangsúly a differenciáláson, az élményszerűsége, a kompetenciafejlesztésen és a jelentésalkotáson van. A pozitív szemlélet abban is megnyilvánul, hogy a történelemtanítás nem redukálódik „egyszerűsített” tartalmak közvetítésére, hanem érték- és identitásformáló, komplex fejlesztési folyamatként jelenik meg még a tanulási zavarral élő tanulók esetében is.

A kérdések és hipotézisek bemutatásáról

A mű empirikus szakasza világosan strukturált kutatási kérdésekre és hipo-

tézisekre épül, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a korábban bemutatott elméleti és módszertani problémákhoz. A Szerző három központi témakör mentén vizsgálja a történelemtanárok véleményét a tanulási zavarral élő tanulók történelemtanulásáról: a tananyag megértésének kérdéséről, a tananyag későbbi hasznosíthatóságáról, valamint a tanulást segítő eszközök alkalmazhatóságáról.

Az első kutatási kérdés arra irányul, hogy a pedagógusok miként ítélik meg a tanulási zavarral élő tanulók képességét a történelem tantervi tartalmának megértésére. A hipotézis szerint a tanárok úgy vélik, hogy e tanulók kevésbé képesek a tananyag elsajátítására. E kérdésfelvetés szervesen következik a korábbi fejezetekben szerelevezett kognitív nehézségekből: az absztrakt gondolkodás, az időbeli és térbeli orientáció, valamint a fogalomalkotás problémái mind indokolják e feltételezés vizsgálatát. A hipotézis megfogalmazása nem előítéletet tükröz, hanem a pedagógiai tapasztalat empirikus ellenőrzésének igényét jelzi.

A második kutatási kérdés a történelem tantárgy hasznosságának percepciójára fókuszál: vajon a pedagógusok szerint a történelemórákon tanult tartalom hasznosítható-e a tanulási zavarral élő diákok későbbi életében? A hipotézis ebben az esetben azt feltételezi, hogy a tanárok kevésbé tartják hasznosnak e tartalmakat ezen tanulócsoport számára. Ez a kérdés túlmutat a tantárgyi kereteken, és a nevelésfilozófiai dimenziót is érinti: mit tekintünk „hasznos” tudásnak, és milyen

szerepet tulajdonítunk a történelemnek a személyiségfejlődésben, identitásformálásban és állampolgári nevelésben? A kérdés relevanciáját az adja, hogy a tanári attitűdök jelentősen befolyásolják a tanítás minőségét és a tanulók motivációját.

A harmadik kutatási kérdés a tanulást segítő eszközök, mint a tankönyvek, munkafüzetek, interaktív táblák, oktatási játékok, hasznosságának megítélésére irányul. A hipotézis szerint a pedagógusok pozitívan értékelik ezeket a taneszközöket a szerepét a tanulási zavarral élő tanulók támogatásában. Ez a kérdés különösen fontos a tanulmány korábbi módszertani fejezetének fényében, amely hangsúlyozta a vizualizáció, az élményszerűség és a digitális eszközök jelentőségét. A taneszközök megítélésének vizsgálata lehetőséget ad annak feltárására, hogy a pedagógusok mennyiben nyitottak az innovatív, adaptív módszerek alkalmazására.

A kutatási kérdések és hipotézisek logikusan felépítettek, jól operacionalizálhatók, és közvetlenül kapcsolódnak a tanulmány fő célkitűzéséhez: feltárni azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a történelemtanítást tanulási zavarral élő tanulók esetében. A Szerző módszertani tudatosságát jelzi, hogy a kérdések nem elszigetelten, hanem egymással összefüggésben jelennek meg: a megértés, a hasznosság és a módszertani támogatás hármasa átfogó képet ad a pedagógiai helyzetről.

Pozitívként értékelhető, hogy a vizsgálat a pedagógusok véleményére fókuszál. A tanári attitűdök, elvárások és meggyőződések kulcsszerepet játszanak az inklu-

zív nevelés sikerességében. A tanulmány így nemcsak a tanulók nehézségeit vizsgálja, hanem a pedagógiai környezetet is elemzi, amelyben ezek a nehézségek értelmeződnek.

E fejezet tehát megalapozza az empirikus eredmények értelmezését, és világos kutatási keretet biztosít a további statisztikai elemzés számára. A kérdések relevanciája, koherenciája és pedagógiai beágyazottsága erősíti a tanulmány tudományos igényességét, miközben előkészíti az eredmények árnyalt bemutatását.

A minta bemutatásáról

A kutatás mintájának bemutatása részletes és statisztikailag alátámasztott képet nyújt a vizsgálatban részt vevő pedagógusokról. A szerző kényelmi mintavétel alkalmazásával 80 olyan tanárt vont be a vizsgálatba, akik 5–8. évfolyamon tanítanak történelmet általános iskolában. Bár a minta nem reprezentatív, a bemutatott adatok és azok kontextusba helyezése alapján jól érzékelhetően tükrözi a jelenlegi oktatási gyakorlat bizonyos tendenciáit, így értékes képet ad a vizsgált terület valóságáról. A nemek szerinti megoszlás tekintetében a minta erőteljes női dominanciát mutat (72 nő és 8 férfi), amely statisztikailag is szignifikáns eltérést jelez. Ugyanakkor a Szerző körültekintően rámutat arra, hogy az általános iskolai pedagógustársadalom egészére jellemző nemi arány – amelyet a Központi Statisztikai Hivatal adatai is megerősítenek – hasonló tenden-

ciát mutat. Bár nem áll rendelkezésre specifikus adat arról, hogy a tanulási zavarral élő tanulókat tanító történelemtanárok körében milyen a nemi megoszlás, a minta arányai összhangban állnak az országos pedagógus-összetétellel, így valószínűsíthető, hogy reálisan tükrözik a szakma jelenlegi struktúráját.

Az életkori megoszlás kiegyensúlyozott képet mutat: a fiatalabb, középkorú és idősebb pedagógusgenerációk egyaránt jelen vannak a mintában. A Szerző az arányokat összeveti az országos statisztikai adatokkal, és bár bizonyos eltérések tapasztalhatók (például a fiatalabb korcsoport relatív felülreprezentáltsága), az összkép alapján a minta jól kirajzolja az aktív pedagógus-társadalom generációs sokszínűségét. A reprezentativitás formális értelemben nem igazolható, ugyanakkor a minta összetétele alkalmas arra, hogy a vizsgált jelenségek mögött meghúzódó tendenciákat érzékeltesse.

Különösen figyelemre méltó a történelemtanári végzettség kérdése. A mintában 27 fő rendelkezik történelem szakos tanári képesítéssel, míg 53 fő nem. A különbség statisztikailag szignifikáns. Ez az arány – még ha országos összehasonlító adat nem is áll rendelkezésre – fontos szakmai kérdésre irányítja a figyelmet: a tanulási zavarral élő tanulók történelemtanítása sok esetben nem szaktárgyi végzettséggel rendelkező pedagógusok feladata. A mintára jellemző adat erőteljesen jelzi egy létező oktatási gyakorlat valószínű tendenciáját, amely további vizsgálatok számára is releváns kiindulópontot jelenthet.

A minta-leírás egyik legnagyobb erőssége a módszertani átláthatóság és az önreflexív megközelítés, a Szerző világosan jelzi annak korlátait. Ugyanakkor az adatok gondos összevetése országos statisztikákkal, valamint a szignifikanciavizsgálatok alkalmazása megalapozottá és értelmezhetővé teszi az eredményeket. A minta jól érzékelhetően kirajzolja a történelem-tanítás inkluzív gyakorlatának fontos strukturális jellemzőit.

A minta ismertetésével foglalkozó fejezet kiegyensúlyozott, módszertanilag tudatos és szakmailag megalapozott. A Szerző reálisan értékeli a korlátokat, ugyanakkor világossá teszi, hogy a vizsgálat eredményei releváns tendenciákat tárnak fel, és értékes alapot kínálnak további, szélesebb körű empirikus kutatások számára. Ez a reflektív és felelős megközelítés tovább erősíti a tanulmány tudományos hitelességét és pedagógiai jelentőségét.

A módszer bemutató fejezetről

A mű módszertani szempontból átlátható és következetes megközelítést alkalmaz. Az adatok gyűjtése 2024 és 2025 között, online kérdőív segítségével történt, amely hét zárt kérdést tartalmazott (válaszlehetőségek: „Igen” vagy „Nem”). A kérdések szoros összefüggésben álltak a kutatási hipotézisekkel, biztosítva a célzott és strukturált vizsgálatot.

Az első kérdés a tanulási zavarral élő diákok tananyag-megértésére vonatkozott, közvetlenül kapcsolódva az első hipotézishez: „Ön szerint a történelemórákon tanult tartalom megérthető a tanulási za-

varral élő tanulók számára?” A második kérdés a tananyag későbbi hasznosíthatóságát vizsgálta a második hipotézis fényében: „Ön szerint a történelemórákon tanult tartalom később bármikor hasznosítható a tanulási zavarral élő tanulók életében?”

A további öt kérdés a tanulást segítő eszközök hatékonyságát vizsgálta a harmadik hipotézis tesztelésére, külön kiemelve a tankönyveket, munkafüzeteket, atlaszokat és térképeket, az interaktív táblákat, valamint az oktatási játékokat. Ez a részletes és céltudatos kérdésfelépítés lehetővé tette, hogy a vizsgálat ne csupán az általános pedagógiai attitűdöket mérje, hanem a konkrét, tanulást segítő eszközök gyakorlati hasznosságát is értékelje.

Az adatok elemzése a SPSS szoftver segítségével történt, leíró statisztikai módszerek és Khi-négyzet próbák alkalmazásával. A hatásméret számításához Phi-koefficiens és Cramér's V koefficiens került felhasználásra, ami további statisztikai megalapozottságot biztosít az eredmények interpretációjához.

Pozitívan értékelhető, hogy a módszertani fejezet világosan, logikusan követi a kutatási kérdések és hipotézisek strukturáját, és lehetővé teszi a vizsgált jelenségek kvantitatív elemzését. A kérdőíves módszer, az eszközspecifikus kérdések, valamint a statisztikai feldolgozás együttesen erős alapot nyújtanak a tanulmány empirikus következtetéseinek megalapozásához, miközben a vizsgálat egyszerűen reprodukálható és átlátható marad.

Gondolatok az empirikus eredményeket és értékelést összegző fejezetről

A tanulmány eredményei világosan kirajzolják a tanulási zavarral élő diákok történelem tanulásával kapcsolatos pedagógiai helyzetet. A Khi-négyzet próbák alapján a válaszadó tanárok 58,8%-a vélekedett úgy, hogy a tanulási zavarral élő tanulók nem értik meg a történelemórákon tanult tartalmat. Bár ez az arány nem tér el szignifikánsan azoktól a pedagógusoktól, akik ellentétes véleményen voltak, az adat jól jelzi a tananyag megértésével kapcsolatos bizonytalanságot, amely összhangban áll a korábban bemutatott kognitív nehézségekkel.

Különösen figyelemre méltó, hogy a pedagógusok 92,5%-a gondolta úgy, hogy a tanulási zavarral élő diákok nem tudják később hasznosítani a történelem tananyagot. Ez a nagyfokú konszenzus kiemeli a tanárok tudatosságát a tantárgy gyakorlati relevanciájának kérdésében, ugyanakkor reflektál arra a kihívásra is, hogy a tananyag feldolgozása nem pusztán ismeretátadás, hanem értelmezési és gondolkodási készségek fejlesztését is igényli.

A tanulást segítő eszközök megítélésében a tanárok egyértelműen az interaktív táblákat és a tantervhez adaptált oktatási játékokat értékelték a leghasznosabbnak, több mint 90%-os támogatottsággal. A tankönyvek hasznosságát a tanárok 65%-a ismerte el, míg a munkafüzetek és atlaszok/térképek esetében a vélemények megoszlottak. Ez rávilágít arra, hogy a vizuális és interaktív eszközök kiemelten támogatják a tanulási zavarral élő diákok

történelmi megértését, összhangban a módszertani fejezetben bemutatott narratív és kompetenciaalapú megközelítéssel.

Az alpopulációk – nem, életkor és történelemtanári végzettség – szerinti vizsgálata tovább árnyalja a képet. Az első két kérdésnél nem volt szignifikáns különbség, ami arra utal, hogy a tanárok véleménye ezekről a kérdésekről stabil, független a demográfiai tényezőktől. A tanulást segítő eszközöknél viszont némi eltérés tapasztalható: például a munkafüzetek hasznosságát a férfi pedagógusok 0%-a, míg a nők 54,2%-a értékelte pozitívan, bár a hatásméret kicsi volt. Az életkori csoportok esetében az interaktív tábla és az oktatási játékok hatékonyságát kisebb kivételekkel mindenki elismerte. A történelemtanári végzettség nem okozott szignifikáns eltérést az eszközök megítélésében, ami megerősíti, hogy a pedagógusok szakmai attitűdje és tapasztalata jelentősebb tényező lehet, mint a formális végzettség.

Az empirikus eredmények erőteljesen alátámasztják a tanulmány elméleti és módszertani megállapításait. A nagyfokú egyetértés az interaktív, élményszerű eszközök hatékonyságáról pozitív pedagógiai üzenetet hordoz: a tanulási zavarral élő diákok bevonhatóak és motiválhatóak a történelem órákon, amennyiben a módszerek megfelelően adaptáltak. Az adatok ugyan nem reprezentatív mintából származnak, de jól tükrözik a pedagógusok véleményében és a gyakorlatban rejlő tendenciákat, így értékes információkat nyújtanak az inkluzív történelemtanítás fejlesztéséhez.

A megbeszélést és következtetéseket tartalmazó fejezetről

A tanulmány záró része átfogó és pedagógiailag releváns következtetéseket von le az empirikus eredményekből.

A tananyag megértése

Bár az első hipotézis – miszerint a tanulási zavarral élő diákok kevésbé értik meg a történelemórák tartalmát – nem igazolódott szignifikánsan, a tanárok 58,75%-ának bizonytalansága figyelemre méltó. Ez az arány rámutat a tananyag absztraktságából, a magasabb rendű kognitív követelményekből és az előzetes tudás szükségességéből adódó kihívásokra. Ugyanakkor a Szerző konstruktívan rámutat, hogy a tanári vélemények eltérése számos tényezőre vezethető vissza: a diákok egyéni jellemzői, a tanárok tapasztalata és módszertani különbségei, a téma-választás preferenciái, valamint a tanár szubjektív önértékelése mind szerepet játszhatnak az eredmények alakulásában. A tanulmány ezen reflexív elemzése erősíti a kutatás tudományos megalapozottságát, és kiemeli az inkluzív történelemtanítás során szükséges differenciált megközelítés jelentőségét.

A tananyag hasznossága

A második hipotézis (miszerint: a tanulási zavarral élő diákok számára a történelem tantárgy tartalma kevésbé hasznos a későbbi életben) igazolódott. A tanárok véleménye – 92,5%-os egyetértés – rámutat arra, hogy a jelenlegi tanterv tartalmát érdemes lenne adaptálni a tanulási zavarral

élő diákok számára, hangsúlyozva a gyakorlati és mindennapi életben is használható tudás kialakítását. Ez nemcsak a történelemtanítás relevanciáját növelné, hanem motivációs és önbizalmi szempontból is előnyös lenne a diákok számára.

A tanulást segítő eszközök hatékonysága

A harmadik hipotézis részben igazolódott: a tanárok egyértelműen támogatták az interaktív táblák és az oktatási játékok alkalmazását, és közepes egyetértést mutattak a tankönyvek hasznosságával kapcsolatban. A munkafüzetek és atlaszok/térképek megítélése változatos volt, ami arra utal, hogy a tanári gyakorlatban az eszközök kiválasztása és alkalmazása a tananyag mennyiségétől és a tanulók igényeitől is függ. Az eredmények egyértelműen jelzik, hogy az élményszerű, interaktív és digitális eszközök egyre fontosabb szerepet kapnak, miközben a hagyományos, tankönyvcentrikus módszerek háttérbe szorulnak.

Pedagógiai implikációk

A szerző hangsúlyozza a pedagógiai innováció szükségességét: a tananyag kritikus újragondolása, egyszerűsítése és kontextualizálása mellett a differenciált oktatási módszerek és vizuális segédeszközök alkalmazása jelentősen növelheti a történelmi jelenségek megértését, csökkentheti a tanulási szorongást, és hosszú távon elősegítheti az iskolai elköteleződést és teljesítményt. Különösen értékes, hogy a tanulmány nem csupán a problémák feltárására fókuszál, hanem világos, empiri-

kusan alátámasztott javaslatokat kínál az inkluzív történelemtanítás fejlesztésére.

A tanulmány példaértékű módon kapcsolja össze az elméletet, a módszertant és az empirikus eredményeket, miközben pozitív, konstruktív és a gyakorlatban is alkalmazható pedagógiai üzenetet közvetít. A kutatás hozzájárul a történelemtanítás inkluzív gyakorlataihoz, és inspirációt nyújt a tanulási zavarral élő diákok támogatására irányuló további vizsgálatokhoz.

A tanulmány korlátai és jövőbeli kutatási irányok

A tanulmány szerzője őszintén és világosan feltárja a vizsgálat korlátait, ami pedagógiai szempontból értékes, hiszen segít a kutatás eredményeinek helyes értelmezésében. Kiemelendő, hogy a minta kicsi volt, és a kiválasztás nem véletlenszerű, nem reprezentatív. Ezek a tényezők azt jelentik, hogy az eredmények általánosíthatósága korlátozott. Ugyanakkor érdemes hangsúlyozni, hogy a minta jól tükrözi a pedagógusok véleményében és a tanítási gyakorlatban rejlő tendenciákat, így a vizsgálat értékes betekintést nyújt az inkluzív történelemtanítás jelenlegi helyzetébe és a tanulási zavarral élő diákokkal kapcsolatos pedagógiai kihívásokba.

Metodológiai szempontból a Szerző javasolja, hogy a jövőbeli kutatásokban teszteljék a tanárok véleményének egyidejű érvényességét más módszerekkel is. Például érdemes lenne összehasonlítani a pedagógusok véleményét a diákok tényleges történelmi megértésével, mérési esz-

közök és tartalomelemzés segítségével. Ez nemcsak a tanári perspektívák hitelességét erősítheti, hanem további gyakorlati útmutatást is adhat az inkluzív történelemtanítás módszereinek fejlesztéséhez.

Összegző értékelés és gyakorlati hozadék

A tanulmány értékes és időszerű hozzájárulás a történelemtanítás és az inkluzív oktatás területéhez, különösen a tanulási zavarral élő diákok pedagógiai támogatásának vizsgálata szempontjából. A Szerző alaposan feltárja a tanulási nehézségekből adódó kihívásokat, ugyanakkor konstruktív, megoldásorientált javaslatokat is kínál, így a cikk nem csupán elméleti, hanem gyakorlati szempontból is rendkívül hasznos.

A Szerző legfontosabb hozzájárulása, hogy a gyógypedagógusok és tantervfejlesztők számára világosan láthatóvá teszi, milyen tényezők akadályozhatják a történelem tanulását: a történelmi absztrakció, az idő- és térbeli orientáció nehézségei, valamint a történelmi fogalmak és a történelmi gondolkodás fejlődésének sajátosságai. Ezek az ismeretek lehetővé teszik a pedagógusok számára, hogy célzottan tervezzék meg az órákat, alkalmazzanak differenciált, élményszerű és interaktív módszereket, és tudatosan támogassák a tanulók megértését.

A mű gyakorlati hozadéka több szempontból is jelentős. A tantervfejlesztők számára az eredmények rávilágítanak arra, hogy a történelem tantervi tartalmát

érdeemes adaptálni a tanulási zavarral élő diákok számára, hangsúlyozva a releváns, értelmezhető és mindennapi életben hasznos tudás átadását. Ez a megközelítés elősegíti az inkluzív keretek között is reális és alkalmazható tananyag kialakítását. Módszertani szempontból a narratív és kompetenciaalapú, forrásközpontú megközelítés, valamint az interaktív táblák, oktatási játékok és vizuális segédletek alkalmazása bizonyítottan hatékony, így konkrét irányt ad a pedagógusoknak az óratervezéshez és a differenciált tanulásszervezéshez.

Ezen túlmenően a tanulmány rámutat, hogy a tanárok véleménye és tapasztalata alapvetően befolyásolja a tanítás sikerességét, ami ösztönzőleg hathat a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésére, a módszertani innovációra és a reflektív gyakorlat alkalmazására. Az empirikus eredmények alapján világos irányvonalat kínál a további vizsgálatokhoz is, például a tanulók történelmi tudásának közvetlen mérése vagy a különböző pedagógiai eszközök hatékonyságának összehasonlítása terén.

A tanulmány kiemelkedően hasznos mind elméleti, mind gyakorlati szempontból: bemutatja a tanulási zavarral élő diákok történelmi tanulásának sajátosságait, és konkrét pedagógiai stratégiákat kínál, amelyek alkalmazhatók a tanórai gyakorlatban és a tantervfejlesztés során. A gyógypedagógusok és oktatástervezők számára ez a munka erőteljes szakmai útmutatást nyújt az inkluzív történelemtanítás megvalósításához, motiváló, értelmezhető és befogadható tanulási kör-

nyezet kialakításához, miközben inspirációt ad a pedagógiai innovációhoz és a tanulói részvétel fokozásához.

Végül szeretném kiemelni, hogy Mező Katalin munkáját különösen ajánlom gyakorló pedagógusoknak, gyógypedagógusoknak, tantervfejlesztőknek és oktatáskutatóknak egyaránt. A Szerző tudatosan és következetesen közelíti meg a történelemtanítás inkluzív dimenzióit, és empirikus vizsgálata révén világos iránymutatást ad arra, hogyan lehet a sajátos nevelési igényű tanulók számára érthetőbbé, hasznosabbá és élményszerűbbé tenni egy amúgy komplex tantárgyat. A cikk hasznos lehet mindazok számára, akik a mindennapi iskolai gyakorlatban dolgoznak, hiszen konkrét pedagógiai eszközöket és módszereket tárgyal (például interaktív táblák, oktatási játékok), amelyek segíthetnek abban, hogy a tanulási zavarral élő diákok aktívan és eredményesen vegyenek részt a történelemórákon. Emellett a tanulmány tantervi szempontból is releváns üzeneteket fogalmaz meg arról, hogy a tantervi tartalmak adaptálása hogyan járulhat hozzá a tanulók mindennapi életben is hasznosítható tudásához.

A szerző Mező Katalin jól beágyazott és sokrétű kutatói tevékenységet folytat. Főbb publikációs témái közé tartozik a kreativitás és tanulásfejlesztés, élménypedagógia, sajátos nevelési igényű tanulók pedagógiája, valamint a mesterséges intelligencia oktatásban való felhasználása. E kutatási irányokban megjelent tanulmányai – mint például a sajátos nevelési igényű tanulók tanítási sajátosságai, élményped-

gógiai módszerek alkalmazása vagy éppen a gyógypedagógiai célú mesterséges intelligencia lehetőségei – széles kontextusban vizsgálják a tanulók fejlődését és támogatását (Mező-Juhász 2024, Mező-Mező 2022, Mező 2023, Mező 2025, Mező-Mező 2015, Mező-Szabóné 2021, Demeter-Mező 2023).

A tárgyalt *Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities* című cikk ezen kutatási tevékenység szerkesztésének folytatása, hiszen közvetlenül kapcsolódik Mező Katalin korábbi érdeklődési területeihez: a tanítás–tanulás sajátos nehézségeihez, a differenciált pedagógiai gyakorlatokhoz és az inkluzív oktatási környezet fejlesztéséhez. A publikáció egyértelműen illeszkedik abba a kutatói pályába, amelyben a Szerző a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók támogatását és a pedagógiai innováció előmozdítását helyezi középpontba.

Mindezek alapján a cikk kiemelten ajánlható gyakorlati szakembereknek, akik az inkluzív történelemtanítás mindennapi kérdéseivel találkoznak, valamint kutatóknak, akik az inkluzív pedagógia, kognitív fejlődés vagy tantárgyi didaktika területén végeznek vizsgálatokat. A tanulmány nemcsak empirikus adatokkal szolgál, hanem elméleti és gyakorlati megfontolásokat is ad, amelyek inspirálhatják a további kutatásokat és a tanítási gyakorlat folyamatos fejlesztését.

Tisztelettel és szeretettel ajánlom az Olvasók figyelmébe Mező Katalin munkáját!

Irodalom:

- Gyertyánfy András (2018). Az elbeszéléstől a forrásokig, a forrásoktól az elbeszélésig. A történelemtanítás súlypontjának változásai. *Történelemtanítás Online történelemdidaktikai folyóirat*. (LIII.) Új folyam IX. – 2018. 1-2. szám 1-27
- Mező, K. (2025). Problems of Teaching History to Students with Learning Disabilities. *Štúdie Zo Špeciálnej Pedagogiky – medzinárodný vedecký recenzovaný časopis* 14 : 3 pp. 143-162. , 20 p. (2025)
- Mező, K., & Juhász, A. (2024). Óvodai intézményvezetők (igazgatók) véleménye a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásával és integrációjával kapcsolatban. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 10(4), 69–79. Doi: <https://doi.org/10.18458/KB.2024.4.69>
- Mező, K., & Mező, F. (2022). Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása a 2009/2010. és a 2019/2020. tanévekben. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 8(3), 19–29. Doi: <https://doi.org/10.18458/KB.2022.3.19>
- Mező, K. (2023). A történelem tanításának módszerei tanulásban akadályozott tanulókat (is) nevelő iskolákban. *Lélektan és hadviselés*, 5(2), 43–59. Doi: <https://doi.org/10.35404/LH.2023.2.43>
- Mező, K. (2025). Problems of teaching history to students with learning disabilities. *Studies in Special Education*, 14(3), 143–162.
- Mező, K., & Mező, F. (2015). Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek tehetségének egyéni mentorálása. *Tehetség*, 2, 3–5.
- Mező, K., & Szabóné Burik, E. (2021). A robotokkal történő oktatás az élménypedagógia aspektusából. *Mesterséges intelligencia*, 3(2), 19-32. Doi: <https://doi.org/10.35406/MI.2021.2.19>
- Demeter, Z., & Mező, K. (2023). A mesterséges intelligencia pedagógiai használatára vonatkozó hajlandóság vizsgálata gyógypedagógus hallgatók körében. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 9(2), 31-45. Doi: <https://doi.org/10.18458/KB.2023.2.31>

-